

UGDYKIME VAIKO KALBĄ

Kiek džiaugsmo ir šiltų jausmų tėveliams, seneliams ir kitiems šeimos nariams sukelia pirmieji kūdikėlio gugavimai, čiauškėjimai, pirmasis mažylio ištartas žodelis! Tikimasi, kad ir toliau sklandžiai, be problemų vystysis vaikelio kalba. Bet, deja... Vaikutis auga, jau tretieji metukai, o jo kalba sustojo plėtotis: vis dar kalba garsiažodžiais (niam – niam, miau – miau, tep - tep ir pan.), norus, poreikius išreiškia verksmu, gestais (pirštuku rodo į norimą daiktą) arba tariami žodžiai nesuprantami aplinkiniams. Vaikas negeba įvardinti artimoje aplinkoje esančių daiktų, veiksmų. Kartais tėvai laukia, kada vaikas „išaugs“ ir savaime kalbos sunkumai praeis. Šiuos lūkesčius patvirtina ir ragina dar palaukti draugai, kaimynai, o, kartais, ir medikai. Kokios priežastys gali nulemti sulėtėjusią kalbos raidą ir kokios pasekmės laukia vaiko, turinčio įvairias kalbėjimo ir kalbos problemas?

Priežasčių gali būti įvairių. Viena iš jų, – ankstyvas organinis galvos smegenų pažeidimas. Tai gali turėti įtakos įvairios mamos nėštumo metu persirgtos ligos, infekcijos, vaiko gimimo traumos. Vaiko kalbos formavimuisi gali pakenkti ir pirmaisiais gyvenimo metais persirgtos ligos bei jų komplikacijos. Kita svarbi priežastis, tai – tėvelių bendravimo su vaiku stoka. Gimdytojų kalbą, žaidimą su vaiku, pasakėlių sekimą, lopšinių dainavimą atstoja planšetinis kompiuteris, telefonas, televizorius. Įdomios pažintinės laidos, lavinamieji žaidimai nepakeis bendravimo su tėvais, seneliais. Dar viena šiuolaikinio gyvenimo pasekmė vaiko kalbiniam vystymuisi – dvikalbystė. Nesenais pavyzdys iš praktikos: mama – lietuvė, Airijoje susituokusi su vyru iš Indonezijos. Abu silpnai kalbėjo anglų kalba. Buvo samdoma anglakalbė auklė. Mergaitė buvo kalbinama trejomis kalbomis. Mamai grįžus iš emigracijos į Lietuvą, trejų metų vaikas visiškai nekalbėjo.

Laiku vystantis kalbai, lavėja vaikučio ne tik bendravimas, bet ir įvairūs pažintiniai procesai: kalbos supratimas, atmintis, dėmesys, mąstymas. Laiku nepradėjus kalbos lavinti, koreguoti tarties sutrikimų, vaikas pasiekia mokyklos suolą, negebėdamas rišliai reikšti minčių, pasakoti pagal paveikslėlį, nesuvokdamas net ir trumpos pasakėlės turinio. Vėliau atsiranda sunkumai mokantis skaityti, rašyti, suprasti matematinės užduoties.

Kas gali padėti vaikui, turinčiam sulėtėjusį kalbos vystymąsi? Pirmiausiai, tai artimiausieji vaikučiui asmenys – tėveliai. Kalbėkite, kalbėkite, kalbėkite su savo vaiku... Namuose, dirbdami smulkius namų apyvokos darbus, aiškinkite savo atžalai, ką jūs veikiate („Aš skutu bulves. Pažiūrėk, čia maža bulvytė, o štai didelė bulvė. Paduok man mažą bulvytę.“ ir pan.). Eidami pasivaikščioti, nekalbėkite telefonu, bet kalbėkite su vaiku. Patys pasakokite apie supančią aplinką, išklausykite, ką sako jūsų mažylis ir reaguokite į jo kalbą. Vartykite knygeles, aptarkite paveikslėlius. Vien knygutės nupirkimas ir padavimas vaikui neišsprendžia bendravimo poreikio. Reikėtų kartu su mažyliu ja džiaugtis, rodyti piešinius, paskaityti, skatinti, kad vaikui nauja knygelė teiktų teigiamų emocijų. Su vaiku kalbėkite aiškiai, taisyklingai, paaiškindami nežinomus vaikui žodžius, frazes. Neverskite mažylio neteisingai pasakyto žodžio kartoti tol, kol pasakys taisyklingai, bet patys ištarkite (pvz.: Justas sako: „Zuoja py-py“, o mama „Taip, mašina važiuoja“). Neskaitinkite vaiko kalbėti „vaikiškais“ žodžiais ir patys nekalbėkite sąmoningai švepluodami. Nepamirškite pirštukų žaidimų, ritmiškų, trumpų eilėraščių, kuriuos galima susieti su judesiais.

Jeigu jūs nerimaujate dėl savo vaiko kalbos vystymosi, pravartu pasitarti su logopedu. Mūsų rajone visose ugdymo įstaigose (darželiuose ir mokyklose) dirba logopedai. Galite konsultuotis Telšių švietimo centro pedagoginėje psichologinėje tarnyboje (Džiugo g. 6). Kuo anksčiau bus pradėta teikti logopedinė pagalba, tikėtini geresni vaiko kalbinio ir pažintinio vystymosi rezultatai.

Telšių ŠC pedagoginio psichologinio skyriaus logopedė – specialioji pedagogė Violeta Bidvienė